

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВІДХИЛЕННЯМИ У РОЗВИТКУ В УМОВАХ
СІМ'Ї»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Одеса 2024

Рекомендовано до друку кафедрою сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» протокол № 1 від «09» серпня 2024 року

Рецензенти:

Асєєва Ю.О. – доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки Одеського національного економічного університету

Бабчук О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

Ковиліна В.Г. Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Виховання дітей з відхиленнями у розвитку в умовах сім'ї» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 012 Дошкільна освіта: метод. реком. Одеса, Університет Ушинського, 2024. 34 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Виховання дітей з відхиленнями у розвитку в умовах сім'ї» містять: передмову, загальну інформацію про навчальну дисципліну, теми лекційного курсу, плани семінарських занять, теми та години для самостійної роботи, перелік індивідуальних науково-дослідних завдань, глосарій.

ЗМІСТ	
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
1.1 Опис навчальної дисципліни.....	6
1.2 Критерії оцінювання за різними видами роботи.....	7
РОЗДІЛ 2. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ	12
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	14
3.1.Теми практичних занять.....	14
РОЗДІЛ 4. ТЕМИ ТА ГОДИНИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	20
РОЗДІЛ 5. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	23
5.1 Приблизна тематика есе.....	23
5.2 Методичні вказівки щодо оформлення есе.....	24
ГЛОСАРІЙ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

В даний час у нашій країні, за рубежем соціально прийнятним є виховання дітей з відхиленнями в розвитку, так само як і їхніх здорових однолітків, із самого народження в родині. Як показують численні дослідження, таким родинам необхідна допомога з боку держави, суспільства і фахівців.

З іншого боку, фахівці, що працюють із проблемними дітьми, потребують допомоги батьків дитини з відхиленнями в розвитку, тому що саме на останніх лежить величезна праця по вихованню і повсякденному відходів за ними. Любов до дитини стимулює творчий потенціал батьків, дозволяє їм доповнити й індивідуалізувати методи і прийоми, запропоновані фахівцем.

В останні роки в нашій країні швидко розвивається гнучка система інтеграції дітей з особливими потребами в загальноосвітні дитячі установи, що враховує потреби і можливості дитини і його родини, що розширює можливості дитини і його родини, що розширює можливості вибору родителями адекватної стратегії виховання і навчання своєї дитини.

У зв'язку з цим особливо важливої стає проблема нових технологій взаємодій батьків і фахівців, фахівців і родини. Актуальність проблеми обумовлена необхідністю більш ранньої й активної участі батьків у корекційно-розвиваючій роботі зі своєю дитиною. Ніж більш рання й інтенсивна буде взаємодія батьків і фахівців, тим вона виявиться ефективніше.

При цьому необхідний високий професіоналізм фахівців, наявність у них відповідних знань, навичок, умінь і моральної позиції.

Кваліфікована допомога з боку родини дітям з особливостями в розвитку істотно доповнює комплекс лікувально-педагогічних заходів. В даний час видається досить репрезентативної літератури для батьків. Однак було б невірно думати, що, прочитавши цю літературу, батьки зможуть самостійно опанувати всіма необхідними прийомами і навичками без

допомоги і підтримки фахівців.

У більшості випадків батькам, що не одержали спеціальну підготовку, дуже важко оцінити можливості дитини і ситуацію. Співробітництво з фахівцями необхідно не тільки для одержання конкретних навичок і умінь, але і для особистісного росту самих батьків, що стають рівноправними партнерами фахівців, а в чомусь можуть і перевершити них. Батьки, спонукувані почуттям любові до дитини, здатні індивідуалізувати, доповнити, розширити і розвинути пропоновані фахівцем методи навчання, виявити творчість і винахідливість у справі виховання своєї дитини, узяти на себе величезну повсякденну працю допомоги дитині.

Велика відповідальність за результат корекційно-виховної роботи лежить на фахівцях - дефектологах, лікарях, вихователях, педагогах, психологах, логопедах. Нові педагогічні технології виховання і навчання "особливих" дітей ще більш розширюють зону відповідальності, включаючи в неї фахівців масових дитячих установ, батьків здорових дітей і все суспільство в цілому.

Необхідність дисципліни «Виховання дітей з відхиленнями у розвитку в умовах сім'ї», присвяченій проблемі взаємодії фахівців і родини у вихованні дітей з особливостями в розвитку, визначається більш ранньою й активною участю батьків у корекційній роботі. Фахівці мають унікальну можливість опертися у своїй роботі на самих зацікавлених у її успішності людей - батьків, що стають їх партнерами.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

знати:

- знати психолого-педагогічні основи сімейного виховання дітей;
- характерні риси і типи сімейного виховання як педагогічної системи;
- особливості взаємодії педагогів і батьків в процесі подолання порушень в розвитку дитини;
- способи активізації участі сім'ї в корекційно-педагогічній роботі з дітьми, які мають різні відхилення у розвитку;
- специфіку сімейного виховання дітей дошкільного віку з різними відхиленнями у розвитку.

вміти:

- вміти підбирати методики для діагностики особливостей сімейних взаємин;
- використовувати на практиці ефективні форми взаємодії з батьками та іншими фахівцями;
- здійснювати підбір змісту, методів, прийомів, засобів і форм допомоги сім'ї, яка виховує дитину з особливими проблемами;
- інформувати сім'ю про можливі джерела допомоги з урахуванням індивідуального підходу;
- аналізувати психолого-педагогічну літературу по про проблеми сімейного виховання; спілкуватися з батьками дітей, які потребують корекційної допомоги, в ході психолого-педагогічного консультування;
- навчати батьків деяким корекційним приемам роботи з дітьми, що мають обмежені можливості.

РОЗДІЛ 1.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка	Статус дисципліни: вибіркова	
	Спеціальність: 012 Дошкільна освіта ОПП Дошкільна освіта. Логопедія в закладах дошкільної освіти	Мова навчання: українська	
Рік навчання:			
-й		-й	
Семестр:			
Індивідуальне науково-дослідне завдання: доповідь/есе	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	-й	
Загальна кількість годин – 120		-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6		Лекції	
		год.	4 год.
	Практичні, семінарські		
	20 год.	год.	
	Самостійна робота		
	год.	год.	
	Індивідуальні завдання		
0 год.	0 год.		
Вид контролю: залік			

1.2. Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання

		мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0-1	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь
	2-4	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь
	5-7	Здобувач на 71% - 90% контрольних завдань надав правильну відповідь
	8-10	Здобувач на 91% - 100% контрольних завдань надав правильну відповідь
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (доповідь)	0	Завдання не виконано; доповідь має компелятивний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам. Презентація відсутня.
	1 – 4	Зміст доповіді відповідає заявленій темі, проте тема розкрита частково. Наведені дані і факти обґрунтовують чи ілюструють сформульовані тези частково (не більше 3 зауважень). Достовірність інформації у доповіді має зауваження щодо двох вимог з трьох (точності, обґрунтованості, наявності посилань на джерела первинної інформації). Робота характеризується змістовою цілісністю, зв'язністю і послідовністю викладу, допущено не більше 1 логічної помилки. Композиційна структура промови витримана. Недоліки спостерігаються під час аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних, стилістичних норм усного мовлення, проте припускається помилок різного характеру. Здобувач почуває себе скуто, невпевнено і напружено. Ефективність промови невисока через відсутність контакту з аудиторією, недоцільне використання прийомів зацікавлення і утримання уваги слухачів, добір недостатньої кількості

	<p>аргументів, небагатий арсенал лінгвістичних та екстралінгвістичних засобів. Мультимедійна презентація значною мірою не відповідає вимогам: відсутній титульний слайд, список використаних джерел, відсутнє логічне завершення презентації у вигляді висновків, змістовного узагальнення. Створено так званий «реферат з малюнками», тобто використано слайди з текстовою інформацією, переписаною з підручників, посібників, інтернету, замість формулювання тез чи ключових, опорних слів та фраз. Порушення вимог щодо дизайну презентації: відсутність стильової єдності в оформленні всіх слайдів презентації; невідповідність кольору фону та тексту; невдалий вибір кольорової гами, використання в дизайні більше 3-х базових кольорів; використання шрифтів, що утруднюють сприйняття тексту; відсутність відступів від краю слайду (поля). Наявність граматичних помилок.</p>
5-10	<p>Зміст доповіді відповідає заявленій темі. Здобувач глибоко, повно й обґрунтовано розглядає предмет дослідження, посилається на джерела первинної інформації, подає узагальнення альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми. Наведені дані й факти адекватно обґрунтовують чи ілюструють тези доповіді. Текст характеризується цілісністю та композиційною грамотністю. Використано достатній обсяг високоякісних інформаційних джерел. Здобувач демонструє вміння будувати розгорнутий монолог з фахової проблематики, логічно, правильно, точно, етично й емоційно висловлювати думку відповідно до змісту, умов комунікації й адресата, застосовуючи основні закони риторики і прагнучи при цьому виробити індивідуальний стиль. Студент володіє технікою і культурою мовлення, демонструє слухачам процес зародження і розвитку думки, використовує цитування, прийоми драматизації виступу, вдало імпровізує. Доповідь викликала велике зацікавлення й жваве обговорення у студентському середовищі, наявні позитивні коментарі. Навчальна презентація виконана з дотриманням усіх вимог: наявні усі структурні елементи; інформацію ретельно</p>

		структуровано, представлено лаконічно, максимально інформативно, дотримано принципів науковості, послідовності у відборі текстового матеріалу; гармонійний дизайн; дотримано правил використання шрифтів, кольорового поєднання, стильової єдності оформлення; ілюстрації відповідають змісту презентації; дотримано норм літературної мови. Презентація вповні ілюструє й унаочнює доповідь.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (есе)	0 балів	Завдання не виконано; есе має компілятивний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам, які висуваються до жанру академічного есе.
	1 – 3 бали	Здобувач демонструє неглибоку обізнаність з темою, її інтерпретація поверхова, судження подеколи компелятивні. У роботі простежується комунікативний задум автора, представлений традиційний або обмежений набір ідей, відсутня діалогова (дискусійна) основа. Композиційна структура есе загалом витримана, проте наявні суттєві недоліки в аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків (не більше 2 логічних помилок), фрагменти іноді не пов'язані між собою, опущений аналіз суттєвих характеристик явища, не аналізуються альтернативні погляди на проблему. Спостерігається невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом, використання риторики (тверджень) замість аргументації (доказів). Здобувач демонструє бідний словниковий запас, одноманітність граматичного ладу мови; спостерігається порушення мовностилістичних норм наукового стилю, зокрема наявне недоречне використання засобів виразності, неточне вживання термінології тощо; порушуються орфографічні й пунктуаційні норми.
	4 – 6 балів	Здобувач демонструє розуміння проблеми, чітко її формулює, проте розкриває її на низькому теоретичному рівні / заявлена тема розкрита не повно / наявні фрагменти, які не відповідають темі. Авторська модальність і оцінність виявляється невиразно. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення тез, загальна форма

		<p>викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам. Робота характеризується змістовою цілісністю і послідовністю викладу, проте логічно упорядковані думки не пов'язані між собою мовними засобами; вказані наявні альтернативні погляди на проблему без їх адекватної оцінки; спостерігаються порушення у використанні прийомів порівняння й узагальнення. Використано змішаний стиль викладу з превалюванням неформального. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних норм наукового стилю, проте наявні окремі орфографічні і синтаксичні помилки.</p>
	7 – 9 балів	<p>Здобувач демонструє розуміння проблеми, розкриває її на достатньому теоретичному рівні, присутня авторська модальність, оцінність, проте інтерпретація теми недостатньо глибока і самостійна. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення, проте тези й приклади не завжди переконливі, здобувач переважно використовує традиційні форми доведення. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам; виклад зрозумілий і чіткий; наявні незначні порушення логіки чи послідовності викладу; пояснюються альтернативні погляди на проблему та їх оцінка; використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення. Текст загалом оформлено правильно, але трапляються поодинокі порушення орфографічних чи пунктуаційних норм.</p>
	10 балів	<p>Здобувач демонструє глибоке розуміння проблеми, чітко її формулює, розкриває на високому теоретичному рівні, обґрунтовано використовує відомості з наукових джерел. Інтерпретація теми глибока й самостійна, переважає авторська модальність й оцінність. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе; виклад зрозумілий і чіткий; стиль викладу відповідає академічним стандартам.</p>

	<p>Багатий словниковий запас, лексичні (зокрема термінологічні) та стилістичні засоби використовуються повністю адекватно й виразно. Наведені доведення логічні і обґрунтовані; сформульовані тези переконливі, супроводжуються грамотною аргументацією власної позиції; подаються альтернативні погляди на проблему та їх особиста оцінка автором; доречно й грамотно використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення; судження свідчать про самостійність мислення і широту кругозору автора. Текст повністю відповідає вимогам точності й правильності мовлення; допущені окремі (1-2) мовленнєві або стилістичні огріхи.</p>
--	--

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік)

Для навчальної дисципліни «Виховання дітей з відхиленнями у розвитку в умовах сім'ї» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	<p>Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері діагностики та корекції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з вадами психофізіологічного та мовленнєвого розвитку. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.</p>

Добре (82 – 89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері діагностики та корекції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з вадами психофізіологічного та мовленнєвого розвитку, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74 – 81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо основних мовленнєвих порушень в аспекті: етіології, симптоматики, класифікації, методи і прийоми логопедичного обстеження і впливу. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64 – 73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників. Розуміє основні закономірності мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.
Задовільно (60 – 63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання щодо основних закономірностей мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; відсутнє глибоке розуміння про теоретичні і методологічні основи логопедії.
Незадовільно (35 – 59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання заліку.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання уміння та навички. Здобувач не допускається до заліку та проходить повторне вивчення дисципліни.

Шкала оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ 2.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Тема 1. Теоретичні основи сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями.

Особливості виховання і навчання дітей з обмеженими можливостями в сім'ї. Нові технології сімейного виховання: рання педагогічна допомога, співпраця фахівців і батьків.

Тема 2. Предмет, завдання і методи сімейного виховання.

Предмет сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями – процес розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку з обмеженими можливостями в сім'ї. Метою сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями є ефективне підвищення якості їх життя. Завдання сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями. Зв'язок сімейного виховання з іншими науками, її комплексний характер. Методи сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями.

Тема 3. Концепції сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями.

Структура сім'ї. Визначення поняття сім'я з точки зору системного аналізу. Характеристики членів сім'ї, культурний стиль сім'ї, ідеологічний стиль сім'ї. Внутрішні стратегії сім'ї. Різні види підтримки сім'ї на різних етапах життєвого циклу. Сімейні взаємодії. Поняття «сімейні підсистеми», «згуртованість», «Гнучкість (адаптивність)», «комунікація». Збалансовані сім'ї. Нестабільні, дисгармонійні сім'ї, сімейний конфлікт, батьківські установки. Життєвий цикл сім'ї. Стадії і переходи життєвого циклу сім'ї.

Тема 4. Визначення і функції сім'ї, роль сім'ї у формуванні особистості дитини.

Функції сім'ї, яка виховує дитину з обмеженими можливостями. Історичний аспект. Патріархальна, авторитарна сім'я, підприємницька модель сім'ї і соціально прийнятні моделі виховання дітей з обмеженими можливостями. Партнерська модель сім'ї та соціально-прийнятні норми виховання дітей з обмеженими можливостями. Сучасні підходи до моделі сім'ї. Обґрунтування необхідності державної та суспільної підтримки сім'ї.

Тема 5. Особливості психологічного клімату в сім'ях, які виховують дітей з порушеннями в розвитку.

Загальні ознаки, що характеризують сім'ї, які виховують дітей з порушеннями розвитку. Чотири фази психологічного усвідомлення факту народження дитини з будь-яким порушенням (Т. Г. Богданова, Г. Г. Гузеєв, Д. Льютеман, Е. Шухард). Якісні зміни в життя сімей, які виховують дітей з порушеннями у розвитку (три основних рівня). Створення в сім'ї оптимальних умов для повноцінного розвитку дитини з порушеннями в розвитку. Базові якості

батьків, необхідні для успішного психічного розвитку дітей з порушеннями в розвитку.

Тема 6. Система психолого-педагогічної допомоги сім'ям, виховують

дітей з порушеннями в розвитку.

Основні форми взаємодії фахівців і батьків. Координація форм взаємодії з сім'єю в практиці роботи логопеда, психолога, вихователя. Встановлення єдності в корекційній вихованні дитини з порушеннями в розвитку. Підвищення педагогічної компетенції батьків.

Тема 7. Технологія роботи з родиною дитини, яка має обмежені можливості.

Надання допомоги батькам в оволодінні необхідними педагогічними знаннями і вміннями. Навчання батьків деяким корекційним прийомам. Допомога педагога в правильній організації життя дитини в сім'ї. Відвідування педагогом сім'ї, спостереження за загальною і мовною поведінкою дитини в умовах домашньої обстановки. Бесіди, семінари, консультації, складання індивідуальних пам'яток, рекомендацій, проведення зборів і інші форми роботи з батьками. Застосування комплексу наочних засобів в роботі з сім'єю.

Тема 8. Основи компенсуючого сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

Важливість корекційного сімейного виховання в перші роки життя дитини в сім'ї. Особливості психічного розвитку дитини як основа побудови корекційно-компенсаторного процесу. Основні положення корекційної роботи та взаємодії фахівців і батьків. Права дитини, закріплені в Конвенції про права дитини. Право на освіту, на збереження своєї індивідуальності. Безоціночне прийняття дитини, розуміння його ситуації.

РОЗДІЛ 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1.	<i>Семінар</i> системно-історичний підхід до аналізу теорій сімейних систем.	2	1
2.	<i>Круглий стіл</i> роль сім'ї в корекційному вихованні.	2	1
3	<i>Семінар</i> сімейне виховання дитини з проблемами інтелектуального розвитку.	2	1
4.	<i>Семінар</i> виховання дитини з порушеннями зору в сім'ї.	4	1
5	<i>Вирішення практичних завдань</i> виховання дитини з вадами слуху в сім'ї.	2	1
6	<i>Семінар</i> сімейне виховання дитини з порушеннями опорно-рухового апарату.	2	1
7	<i>Вирішення практичних завдань</i> сімейне виховання дитини з порушеннями мовленнєвої сфери	4	1
8	<i>Вирішення практичних завдань</i> сімейне виховання дитини з порушеннями емоційно-вольової сфери	2	1
	Разом	20	8

Тема 1. Семінар. Системно-історичний підхід до аналізу теорій сімейних систем.

Форма організації на занятті (Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком)

1. Дайте характеристику таким поняттям: сімейна система; сімейні правила; сімейні міфи?
2. Системний та інтегративний підхід до аналізу теорій сімейних систем? В чому полягає різниця?

Обов'язкове практичне завдання (Вирішення ситуативних задач)

1.Проведіть аналіз теорії систем та описанню принципів сімейного консультування.

Рекомендована література

1. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. Київ : Видавнича група «Атопол», 2011. 274 с.
2. Дошкільне та сімейне виховання: теорія, методика, практика. Матеріали науково-практичної конференції. Одеса, 2016. 259 с.
3. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
4. Романюк Н. С. Методичний посібник «Робота та співпраця із батьками дітей з ООП». 2021. 50 с.

Тема 2. *Круглий стіл*. Роль сім'ї в корекційному вихованні.

Форма організації на занятті (робота в мікрогрупі)

1. Як сімейне виховання впливає на формування особистості дитини?
2. Назвіть функції сім'ї, що виховує дитину з особливими освітніми потребами?
3. Назвіть статуси сім'ї? Як впливає соціальний статус сім'ї на корекційне виховання?

Обов'язкове практичне завдання (Вирішення ситуативних задач)

1. Проаналізуйте зміст виховної та корекційної допомоги батькам, що виховують дитину з особливими освітніми потребами.

Підготовка Есе:

«Структура сім'ї дитини з обмеженими можливостями»

Рекомендована література

1. Бенилова С. Ю. Особливі діти – особливе спілкування / Рекомендації для батьків. Видавництво «ГНОМ і Д», 2001. 285 с.
2. Гуменюк А. В. Взаємодія батьків та вчителів на шляху формування в дітей з ООП готовності до життя в соціумі. Житомир, 2019. 3 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивне навчання : вибір батьків. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с.

Тема 3. Семінар. Сімейне виховання дитини з проблемами інтелектуального розвитку.

Форма організації на занятті (робота в мікрогрупі)

1. Проаналізуйте теоретико-експериментальні основи виховання розумово відсталих дітей в сім'ї?
2. Назвіть ефективні форми співпраці з батьками, що виховують дитину з проблемами інтелектуального розвитку?

Обов'язкове практичне завдання (практичне завдання)

1. Розробіть програму корекційно-виховної роботи для батьків, які виховують дитину з проблемами інтелектуального розвитку.

Рекомендована література

1. Бісікало Л. Г., Задорожня О. Г., Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Каменщук Т. Д., Копчинська А. С., Макарян Д. С., Обухівська А. Г., Паламарчук Н. М., Паланюк Т. М., Токаленко З. В., Якимчук Г. В. «Психологічний супровід інклюзивної освіти» Національна академія педагогічних наук України. Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. Київ, 2017 // УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. С. 65–66.
2. Гурковська Т.Л. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ: Шкільний світ, 2011. 128с.
3. Корпанець Н.М. Моделювання індивідуальної програми розвитку дошкільника з ООП. Київ, 2018. 56 с.
4. Методи діагностики психічного розвитку дітей / І. М. Гоян, А. А. Палій // За ред. А.А. Палія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. 652 с.
5. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів, 2008. 334 с.

Тема 4. Семінар. Виховання дитини з порушеннями зору в сім'ї.

Форма організації на занятті (Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком)

1. 1.Опишіть завдання, зміст й форми роботи з дітьми з порушеннями зору як в освітньому середовищі, так і в сім'ї?

2. Охарактеризуйте організацію ігрової діяльності для дітей з порушеннями зору?
3. Надайте рекомендації щодо створення безпечної діяльності батькам, які виховують дитину з вадами зору?

Обов'язкове практичне завдання (Вирішення ситуативних задач)

1. Опишіть корекційну спрямованість виховання і навчання дітей із порушеннями зору та організацію роботи з їх батьками.
2. Проаналізуйте інтегроване виховання і навчання дітей з обмеженими можливостями.

Рекомендована література

1. Гурковська Т.Л. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ: Шкільний світ, 2011. 128с.
2. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
3. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 кн. / За заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ, 2010. 363 с.

Тема 5. Вирішення практичних завдань. Виховання дитини з вадами слуху в сім'ї.

Форма організації на занятті (Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком)

1. Проаналізувати питання психологічної діагностики й корекції дітей з вадами слуху?

Обов'язкове практичне завдання

1. Складіть психологічні рекомендації в допомогу родині, що виховує дитину з вадами слуху.

Написання Есе

«Концепції сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями»

Рекомендована література

1. Андрейко Б. В. Моделі психологічної допомоги родинам осіб з психофізичними порушеннями, спрямовані на зміну та корекцію емоційних станів та переживань // мат-ли наук.-практ. звітної конф. кафедри корекційної педагогіки та інклюзії факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, 2017 р. Львів : Університетська книга, 2017. С. 26–28.
2. Корпанець Н.М. Моделювання індивідуальної програми розвитку дошкільника з ООП. Київ, 2018. 56 с.
3. Кочерга О. В. Психофізіологія дітей з особливими потребами. Київ : Ред. газ. з дошк. та почат. освіти, 2012. 128 с.
4. Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку / К.В. Луцько (заг. ред), О.В. Мартинчук., О.П. Круглик. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 395 с.

Тема 6. Семінар. Сімейне виховання дитини з порушеннями опорно-рухового апарату.

Форма організації на занятті (робота в мікрогрупі)

1. Охарактеризуйте процес соціальної взаємодії між батьками, що виховують дитину з порушеннями опорно-рухового апарату та педагогом?
2. Визначити особливості сімейного виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату?

Обов'язкове практичне завдання (Вирішення ситуативних задач)

1. Розробіть рекомендації для батьків, що виховують дитину з порушеннями опорно-рухового апарату, щодо облаштування просторово-фізичного середовища.

Рекомендована література

1. Психологічні особливості дітей і підлітків з проблемами в розвитку:

Вивчення та психокорекція. Під ред. У.В. Ульєнкова. 2007.

2. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів, 2008. 334 с.
3. Ростомайшілі Л. Н. Адаптивне фізичне виховання дітей зі складними вадами розвитку. 2009.
4. Тарасун, В.В. (Ред.). Психологічні умови ефективності дошкільного навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Київ. 2005.

Тема 7. Вирішення практичних завдань. Сімейне виховання дитини з порушеннями мовленнєвої сфери.

Форма організації на занятті (Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком)

1. Як нестача інформованості батьків у питаннях порушень та корекції мовлення впливає на виховання дитини з порушеннями мовленнєвої сфери?
2. Назвіть головні чинники від яких залежить співпраця та взаємодія з батьками, що виховують дитину з порушеннями мовленнєвої сфери?

Обов'язкове практичне завдання (Практичне завдання)

1. Розробіть індивідуальну програму розвитку дитини з порушеннями мовленнєвої сфери в допомогу батькам, які виховують таку дитину.

Рекомендована література

1. Взаємодія вчителя-логопеда і батьків у корекційній логопедичній роботі з дошкільниками. URL: <https://genezum.org/library/vzaemodiya-vchytelyalogopeda-i-batkiv-u-korekciyniy-logopedychniy-roboti-z-doshkilnykamy>.
2. Рібцун Ю. В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ // Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. 2011. № 1. С. 33–37.
3. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Х. : Вид. група «Основа», 2012. 239 [1] с. (Серія «Професійний довідник»).
4. Шнайдер В.І., Кулик О.О., Фінько Г.М. Організація індивідуального навчання (Методичні рекомендації на допомогу педагогам ЗОШ та

спеціальних закладів, реабілітаційних центрів, фахівцям психолого - медико - педагогічних консультацій, педагогам, психологам, батькам). Кам'янець - Подільський: «Абетка–Нова». 2007. 148с.

Тема 8. Вирішення практичних завдань. Сімейне виховання дитини з порушеннями емоційно-вольової сфери.

Форма організації на занятті (Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком)

1. Назвіть основні напрямки роботи дитини з порушеннями емоційно-вольової сфери, які повинні дотримуватись батьки?
2. Визначте функції членів команди психолого-педагогічного супроводу у підготовці батьків до сімейного виховання дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери?

Обов'язкове практичне завдання (Вирішення ситуативних завдань)

1. Розробіть методичні рекомендації для батьків щодо сімейного виховання дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери.

Рекомендована література

1. Атемасова О.А. Проблеми розвитку та корекція емоційної сфери дітей дошкільного віку. Х.: Ранок, 2010. 176 с.
2. Рацул А. Б. Корекційна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кіровоград : КОД, 2012. 355 с.
3. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. у 9 кн. / За заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ, 2010. 363 с.
4. Ростомашілі Л. Н. Адаптивне фізичне виховання дітей зі складними вадами розвитку. 2009.

**РОЗДІЛ 4.
ТЕМИ ТА ГОДИНИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Тема 1. Теоретичні основи сімейного виховання	12	13

	дітей з обмеженими можливостями.		
2	Тема 2. Предмет, завдання і методи сімейного виховання.	12	15
3	Тема 3. Концепції сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями.	12	17
4	Тема 4. Визначення і функції сім'ї, роль сім'ї у формуванні особистості дитини.	12	18
5	Тема 5. Особливості психологічного клімату в сім'ях, які виховують дітей з порушеннями в розвитку.	14	15
6	Тема 6. Система психолого-педагогічної допомоги сім'ям, виховують дітей з порушеннями в розвитку.	6	12
7	Тема 7. Технологія роботи з родиною дитини, яка має обмежені можливості.	8	6
8	Тема 8. Основи компенсуючого сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я.	4	6
	Разом	74	96

РОЗДІЛ 5. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Підготувати есе на електронному і паперовому носіях, виступити на практичному занятті з відповідною тематикою (протягом семестру)

1.1 Приблизна тематика есе:

1. Життєвий цикл сім'ї, що має дитину з обмеженими можливостями
2. Структура сім'ї дитини з обмеженими можливостями
3. Культурний стиль сім'ї та його вплив на її адаптацію
4. Згуртованість сім'ї як одна з динамічних характеристик сімейних відносин
5. Вплив сімейних комунікацій на ранній розвиток дитини з проблемами в розвитку.
6. Сімейні функції. Зміна пріоритетів на різних стадіях життєвого циклу
7. Концепції сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями
8. Історичний аспект вивчення сімей, які виховують дітей з обмеженими можливостями.

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есе тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

5.2 Методичні вказівки щодо оформлення есе

Есе — це нарис студента на задану тему, який висловлює обґрунтовану авторську позицію та написаний у вільній формі. Зазвичай як тема есе наводиться цитата, ставиться полемічне питання чи наводиться ситуація з професійної сфери діяльності, яку має осмислити студент.

Структура написання есе зазвичай складається з таких частин:

- вступ;
- основна частина;
- висновок;
- список використаних джерел (літературні джерела (не більше 5) розміщуються в алфавітному порядку, відповідно до ДСТУ 8302:2015.

На титульному листі до структури есе вказують назву навчального закладу, предмет, тему роботи, ПБ та курс, групу студента, ПБ, науковий ступінь та посаду викладача.

Основні технічні вимоги до написання есе:

- шрифт –Times New Roman;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- кегль – 14;
- мова – державна;
- текст розташовується з одного боку аркуша паперу формату А4 (210 x 297 мм);
- до 40 рядків на сторінку;
- в есе має бути назва (збігається з тематикою тексту);
- відступи від країв аркуша – зліва 3 см, згори та знизу 2 см, справа 1,5 см;
- за наявністю використаної літератури – посилання на джерело (наприклад, [1, с. 11]).

ГЛОСАРІЙ

Анамнез – сукупність відомостей про того, хто обстежується (хворому) і розвитку його захворювання. У психіатрії анамнез виступає як засіб дослідження травмуючих конфліктів на життєвому шляху людини і виявлення на цій основі причин відхилень в його психічному розвитку. Анамнез особистості вживається іноді як синонім поняття «історія розвитку особистості».

Аномальний розвиток дитини – відхилення від загальних закономірностей психічного розвитку дитини, що порушують, викривляють структуру психічної діяльності дитини і вносять в неї додаткові ускладнення.

Аутизм – особлива аномалія психічного розвитку, при якому мають місце стійкі і своєрідні порушення комунікативної поведінки, емоційних відносин дитини з навколишнім світом, являє собою відрив від реальності, відгородженість про реального світу. Походження та умови виникнення досі мало з'ясовані. Діагностують його у 2 – 6 дітей на 10000, переважно хлопчиків (співвідношення хлопчиків і дівчаток – 5 до 1). Аутизм полягає у нерівномірному розвитку психіки з порушеннями, в першу чергу, міжособистісного сприймання, функцій соціальної взаємодії та спілкування. Характерним є також надзвичайно обмежене коло інтересів і видів діяльності.

Вікові новоутворення – новий тип будови особистості та її діяльності, психічні зміни, що виникають у певному віковому періоді й визначають перетворення в свідомості дитини, її внутрішнє й зовнішнє життя.

Дисгармонійний психічний розвиток – це тип дизонтогенезу, основою якого є вроджена чи рано набута диспропорційність розвитку психіки дитини, переважно в емоційно-вольовій сфері при первинно збереженому інтелекті.

Психологія дітей із складними порушеннями розвитку – це порівняно нова галузь спеціальної психології, яка вивчає особливості психічного розвитку людини, що має два або більше порушень.

Гіперактивні діти – це діти, поведінка яких характеризується неухильною, надмірною активністю та імпульсивністю, що проявляються в різних ситуаціях і зумовлюють стійку соціальну чи шкільну дезадаптацію.

Депривація – втрата особистістю можливості задоволення тих чи інших

потреб або позбавлення її якогось бажаного об'єкта чи людини, що сприяють задоволенню цих потреб.

Дисгармонійний психічний розвиток – це така форма порушень розвитку, для якої характерна недостатність розвитку емоційно-вольової та мотиваційної сфери особистості при відносній збереженості інших структур.

Дитячий церебральний параліч – порушення моторних функцій і контролю м'язів унаслідок ураження мозку перед, під час чи невдовзі після народження дитини.

Діти з вадами зору – складають групу сліпих, слабкозорих і дітей з функціональними порушеннями зору (косоокістю, амбліопією, порушенням рефракції). У сліпих дітей цілком відсутні зорові відчуття (тотальна сліпота), або є світловідчуття чи залишковий зір із гостротою до 0,04 на кращому оці з використанням окулярів (практична сліпота). Відсутність зорових функцій у сліпих дітей у процесі розвитку й навчання компенсується збереженими функціями інших органів чуття – дотиком, нюхом, слухом, мовленням. Такі діти навчаються в спеціалізованих дошкільних і шкільних закладах.

Діти з розладами мовлення – це діти, в мовленні яких спостерігаються відхилення від норми, прийнятої у даному мовному середовищі. Вади мовлення, залежно від характеру мовленнєвих розладів, негативно впливають на всі психічні властивості дитини, позначаються на її діяльності, поведінці.

Діти з особливими освітніми потребами – діти, чиї освітні потреби виходять за межі загально прийнятої норми і вимагають додаткові ресурси: персонал (для надання допомоги у процесі навчання); матеріали (різноманітні засоби навчання, в тому числі допоміжні та корекційні); фінанси (бюджетні асигнування для отримання додаткових спеціальних послуг).

Діти-олігофрени – діти з уродженням чи набутих у ранньому дитинстві (у віці до 3-х років) загальним психічним недорозвитком із переважною недостатністю інтелектуальних здібностей. Причинами, що зумовлюють розумову відсталість, можуть бути: різноманітні шкідливі впливи в період внутрішньоутробного розвитку дитини (інфекції, інтоксикації, травми й т. ін.); родові травми й асфіксія.

Затримка психічного розвитку – один із різновидів відхилень психічного розвитку у дітей. ЗПР дітей психологи розуміють як відставання психічного розвитку від вікової норми, зумовлене, з одного боку, негрубими порушеннями функціонування центральної нервової системи (мінімальна мозкова дисфункція), а з іншого – несприятливими умовами виховання і розвитку в ранньому й дошкільному дитинстві, зокрема, емоційно збідненим спілкуванням та дефіцитом інформації.

Індивідуальний розвиток – процес формування індивіда від народження до

кінця життя. Позначається терміном «онтогенез» (від грец. – суцїй і – походження) на відміну від «філогенезу» (грец. – рід, плем'я), під яким розуміють розвиток органічного світу в цілому або окремих видів організму.

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, яка передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами; передбачає спільне перебування дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку з їхніми здоровими однолітками.

Курикулум – загальна концепція навчання дітей з особливими потребами, що визначає знання, вміння, установки та методи їх формування.

Методи навчання – спосіб досягнення навчальної мети, зокрема, послідовних взаємопов'язаних дій вчителя й учнів, які забезпечують засвоєння змісту освіти, формується світогляд учня, розвиваються його здібності.

Особливі потреби – термін, який використовується стосовно осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги та послуг, надається можливість розвинути свій потенціал.

Патогенез – механізми виникнення і розвитку хвороби і окремих її проявів на різних рівнях організму - від молекулярних порушень до змін в органах і системах; розділ патології, що трактує питання патогенезу.

Порушення слуху – постійне або тимчасове порушення слуху, при якому люди зазвичай здатні сприймати певні звукові сигнали, зокрема мовлення.

Порушення інтелектуального розвитку – це виразне, незворотне системне порушення пізнавальної діяльності, яке виникає внаслідок дифузного органічного пошкодження кори головного мозку.

Психічний інфантилізм – форма психологічної незрілості дитини, яка приводить при неправильному вихованні до затримки вікової соціалізації та поведінки дитини, які не відповідають віковим вимогам до неї.

Психодіагностика – це виявлення і вимірювання індивідуально - психологічних особливостей особистості.

Психолого-педагогічний супровід – розглядається як цілісна діяльність, командна взаємодія (вчителів, асистентів вчителя, батьків, практичного психолога, соціального педагога, логопеда, медпрацівників та інших фахівців), що сприяє засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних

стосунків, її інтеграції в соціум.

Розумово відсталі діти – діти, у яких в результаті органічних уражень головного мозку спостерігається порушення нормального розвитку психічних, особливо вищих пізнавальних, процесів, труднощів формування інтересів і соціальної мотивації діяльності.

Синдром дефіциту уваги і гіперактивності – неврологічно - поведінковий розлад розвитку, що починається в дитячому віці. Проявляється такими симптомами, як труднощі концентрації уваги, гіперактивність і погано керована імпульсивність.

Спеціальний навчальний заклад – навчальний заклад ,створений для навчання осіб з особливостями психофізичного розвитку (школа, школа - інтернат, спеціальний навчально - виховний комплекс, об'єднання, навчально - реабілітаційний центр).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейко Б. В. Моделі психологічної допомоги родинам осіб з психофізичними порушеннями, спрямовані на зміну та корекцію емоційних станів та переживань // мат-ли наук.-практ. звітної конф. кафедри корекційної педагогіки та інклюзії факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, 2017 р. Львів : Університетська книга, 2017. С. 26–28.
2. Атемасова О.А. Проблеми розвитку та корекція емоційної сфери дітей дошкільного віку. Х.: Ранок, 2010. 176 с.
3. Бенилова С. Ю. Особливі діти – особливе спілкування / Рекомендації для батьків. Видавництво «ГНОМ і Д», 2001. 285 с.
4. Бісікало Л. Г., Задорожня О. Г., Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Каменчук Т. Д., Копчинська А. С., Макарян Д. С., Обухівська А. Г., Паламарчук Н. М., Паланюк Т. М., Токаленко З. В., Якимчук Г. В. «Психологічний супровід інклюзивної освіти» Національна академія педагогічних наук України. Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. Київ, 2017 // УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. С. 65–66.
5. Взаємодія вчителя-логопеда і батьків у корекційній логопедичній роботі з дошкільниками. URL: <https://genezum.org/library/vzaemodiya-vchytelyalogopeda-i-batkiv-u-korekciyniy-logopedychniy-roboti-z-doshkilnykamy>.
6. Гуменюк А. В. Взаємодія батьків та вчителів на шляху формування в дітей з ООП готовності до життя в соціумі. Житомир, 2019. 3 с.
7. Гурковська Т.Л. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ: Шкільний світ, 2011. 128с.
8. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів закладів вищої освіти. К.: УАІД «Рада», 2022. 327 с. 13,6 друк. арк.
9. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. Київ : Видавнича група «Атопол», 2011. 274 с.
10. Дошкільне та сімейне виховання: теорія, методика, практика. Матеріали науково-практичної конференції. Одеса, 2016. 259 с.
11. Колупаєва А. А. Інклюзивне навчання : вибір батьків. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с.

12. Корпанець Н.М. Моделювання індивідуальної програми розвитку дошкільника з ООП. Київ, 2018. 56 с.
13. Кочерга О. В. Психофізіологія дітей з особливими потребами. Київ : Ред. газ. з дошк. та почат. освіти, 2012. 128 с.
14. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
15. Методи діагностики психічного розвитку дітей / І. М. Гоян, А. А. Палій // За ред. А.А. Палія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. 652 с.
16. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
17. Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку / К.В. Луцько (заг. ред), О.В. Мартинчук., О.П. Круглик. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 395 с.
18. Психологічні особливості дітей і підлітків з проблемами в розвитку: Вивчення та психокорекція. Під ред. У.В. Ульяновова. 2007.
19. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 кн. / За заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ, 2010. 363 с.
20. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Х. : Вид. група «Основа», 2012. 239 [1] с. (Серія «Професійний довідник»).
21. Рацул А. Б. Корекційна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кіровоград : КОД, 2012. 355 с.
22. Рібцун Ю. В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ // Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. 2011. № 1. С. 33–37.
23. Романюк Н. С. Методичний посібник «Робота та співпраця із батьками дітей з ООП». 2021. 50 с.
24. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів, 2008. 334 с.
25. Ростомайшілі Л. Н. Адаптивне фізичне виховання дітей зі складними вадами розвитку. 2009.
26. Тарасун, В.В. (Ред.). Психологічні умови ефективності дошкільного навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Київ. 2005.
27. Шнайдер В.І., Кулик О.О., Фінько Г.М. Організація індивідуального навчання (Методичні рекомендації на допомогу педагогам ЗОШ та

спеціальних закладів, реабілітаційних центрів, фахівцям психолого - медико - педагогічних консультацій, педагогам, психологам, батькам). Кам'янець - Подільський: «Абетка–Нова». 2007. 148с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайтURL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>